

Széles Tamás

Az ókatolikus papi lelkiesség és karakter

A biblikus ókor óta tudjuk, hogy a papság tekintetében két tényező a legfontosabb: az elhívás felismerése és a megfelelő lelkiesség kialakulása a papban.¹ A magyar ókatolikus szolgálat erősödésével szükségesnek érzem elgondolkodni – legalább tömören és saját magunk számára –, hogy milyen papi karaktert és lelkiiséget jelenít meg az ókatolicizmus, és azon belül melyet jeleníthet meg a magyar papság? Az alábbiakban ezt igyekeztem röviden átgondolni.

1. Ami nem

Először azt szeretném összefoglalni, hogy szerintem mi *nem* jellemzi az ókatolikus papot, szemben más felekezetek lelkészeivel.

1.1 Az ókatolikus pap – bár a római egyházból ered – mégsem a római katolikus papság pótléka, utánzása vagy árnyéka. Ebből az is következik, hogy nem kell mintának tekintenie a római papságot, hiszen azt egészen más szabályok és pasztorális elvek vezetik, nem is szólva a cölibátus intézményéről.

1.2. Az ókatolikus pap nem képvisel hivatalt, római testvéreivel ellentétben nem "in persona Christi" és nem "in persona ecclesiae"² nyilatkozik, hanem – mivel a helyi gyülekezetet a pap és a plébániai tanács közösen vezeti³ – sokkal inkább kollegiális, munkatársi, és leginkább spirituális szerepe van.

1.3. Mivel nem él cölibátusban, nincs szüksége semmilyen vallási vagy társadalmi elkülönülésre, sem arra, hogy egyedül kényszerüljön élni. Nem kell elszigetelődni, mint egy rossz értelemben vett "szent embernek", el sem kell bújni a világ elől. Nyugodtan rámutathatunk, hogy az ember természetes és Istentől rendelt állapota a házasság és a férfi-nő közössége. Még Vanyó László is elismerte, hogy Jézus idejében a nőtlenséget kifejezetten megvetették, az egyedül élő férfiról azt gondolták, valami baja van, ha nem talál asszonyt.⁴ Itt nagyon fontos a szentség és életszentség kifejezésének tisztázása, melyre később röviden utalok.

1.4. A fentebbiek alapján az ókatolikus pap épp olyan hétköznapi ember, mint bárki más. Lehetőleg ne keressen, ne alakítson ki szentségi hanghordozást, viselkedést, általában ne igyekezzen "papos" lenni, mert a laikusokkal egyező életvitele miatt számára nem szükséges, hogy viselkedésében bármiben megkülönböztesse magát tőlük. A különbséget a felszentelés kegyelme jelenti, de ezt nem kell magatartásában kimutatnia.

¹ Szuromi, Sz. A., "A katolikus papság ókeresztény sajátosságai és ezek hatása...", *Teológia*, XLVI. évf., 2012, 3-4., 143.

² Gershake, G., *Pap vagy mindörökké*, Budapest, szent István Társulat, 1985., 83.

³ *Constitution of the Nordic Catholic Church and Statutes For Parishes Belonging to the Church*, §3.

⁴ Vanyó, L., *"Legyetek tökéletesek..."*, Budapest, Szent István Társulat, é. n., 13.

2. Ami igen

A *The Road to Unity* dokumentum a paszentalés célját hármás egységként határozza meg, nevezetesen, hogy folytassuk az Úr Jézus Krisztus királyi, papi és prófétai munkáját.⁵

2.1. A királyi papság

Ahogy az eukarisztia az Egyház életének benső gyújtópontja⁶, úgy az ókatolikus pap életének középpontja is az eukarisztia vasárnapi ünnepe kell, hogy legyen.

A pap legalapvetőbb funkciója az áldozatbemutatás, s ez az ókatolikus pappal sincs másképp. A protestáns, szabadegyházi lelkészek leginkább a rabbinikus hagyomány folytatói, képzett, bölcs tanítókként állnak a hívek szolgálatában. Az ókatolikus pap a melkizedeki papság folytatója – ennyiben osztozik a római és az ortodox kollégáival – , vagyis az áldozatbemutatás a legfontosabb és leglényegesebb szolgálata.

A Tórából a zsidók így fordítják a királyi papságra vonatkozó igéket (Ter 14,18skk) magyarra: "Malkicedek", aki a "legfelsőbb Isten" (Él-eljon) papja volt Sálemben, amit Jeruzsálemmel azonosítanak.⁷

Ez alapján nyilvánvaló, hogy a pap – Melkizedek utódja – a hívek szemében a Szenttel való találkozás és a Szent érzékelésének legkézenfekvőbb lehetőségét testesíti meg⁸. Annyiban királyi, amennyiben Isten mennyei királyságát (*Baszileia tou Theou*) képviseli a hívek között, illetve hirdeti Jézus Krisztus végső eljövételét és uralmát⁹, és a szentségkiszolgálattal segíti e királyságba történő belépést.¹⁰

2.2. Profetikus papság

Ugyanakkor az ókatolikus pap *próféta* is egyben, azaz a teremtett világban megszólaló, Isten akaratát hirdető hang, szorosabban a társadalom, a közösség és az egyén lelkiismerete. "Ne szabjátok magatokat e világhoz...", int Szent Pál apostol (Róm 12,2). A pap nem az evilági szervezetet, hanem a természetfölötti Egyházat képviseli, Krisztus megbízatásával (Zsid 12,28). Fel kell vállalnia, hogy a mindenkori világi és ezért olykor a társadalmi normákkal is szembe kell helyezkednie (1Jn 4,4-5), és ezt kell erénnyé formálnia és felmutatnia a hívek számára (2Kor 11,30). A hangsúly nem a kritikán, hanem az érték felmutatásán és jelszerűvé tételén van. Hatalmas előny, hogy az ókatolicizmus kicsiny és szegény, ezért semmilyen korrupció, kísértés, visszaélés, abúzus árnya nem vetül rá, magyarán: hiteles.

2.3. Az ókatolikus pap ugyanakkor Isten országának *apostola*, azaz küldött is. Nem *alter Christus*, hanem *alter Iesus*, tanító és lelkiatya. Isten országának e világban megjelenő "mintatársadalmának" (Lohfink) képviselője. Annyiban lehet hiteles a közösségben, amennyire hitelesen meg tudja jeleníteni és meg tudja ismertetni

⁵ *The Road to Unity*, 121.

⁶ op. cit., *The Road to Unity*, 215.

⁷ *Zsidó Biblia I.*, (szerk. Hertz, J. H.), Budapest, Egyesült Magyar Izraelita Hitközség, 2013., 131-132.

⁸ Hézszer Gábor, *Pasztorálpszichológiai szempontok az istentisztelet útkereséséhez*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2005., 39.

⁹ op. cit., *The Road to Unity*, 207.

¹⁰ op. cit., *The Road to Unity*, 211.

híveivel Isten országát. A pap és a diakónus szerepét ezért mindig a közösségen belül kell értelmeznünk, az mindig a "közösség benső tereiben kap helyet".¹¹

2.4. Mivel az ókatolikus pap lehet házas, és sokkal közelebbi kapcsolatban élhet a hívekkel, ne keresse a papi tekintélyt hívei között. "Barátaimnak mondtalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek." (Jn 15,15) Ugyanígy, jó, ha az ókatolikus pap a hívek testvére és egyben barátja is, aki – ahogy Jézus a tanítványokat – beavatja őket Isten országának misztériumaiba.

Azokban az igékben, mikor Isten arra indítja Ábrahámot, hogy áldozza fel fiát, Izsákot (Ter 22,2), az eredeti héber szövegben olyan mondatszerkezetet használ, melyben az Úr nem parancsot ad, hanem kéréssel fordult Ábrahámmal, úgy beszél vele, mint barátjával.¹² Sajnos ezt a bensőséges árnyalatot a magyar Biblia-fordítások nem adják vissza.

Az ókatolikus pap inkább a hívő bizalmasa, lelki barátja legyen, mintsem – köznyelvi értelemben vett – szent ember. Az Úr Jézust utánozva, legyen olyan, amilyen Ő volt az emmauszi tanítványok mellé szegődve (Lk 24,13-35); vagy tekintse mintának Isten és Mózes baráti viszonyát (Kiv 33,11).

Míg a római pap közvetítő Isten és ember között¹³, addig az ókatolikus pap legyen a pap lelki barát és társ, olyan spirituális túravezető, aki maga is végigjárja az utat azokkal, akiket vezet.

3. A szentség és életszentség

3.1. Ahogy egy korábbi tanulmányban megírtam, az ószövetségi héber *kades* (szent) elsősorban nem megszentelt dolgot, hanem Isten egy tulajdonságát jelenti. Az Ószövetségben ezzel találkozunk, amikor az ember Isten dicsőségével találkozott, illetve azzal került kapcsolatba (pl. Ez 1,28). A szent ellentéte a profán, azaz az olyan minőség, mely nélkülözi Isten jelenlétét vagy kegyelmét. Ugyan a római erkölcszociológiában megszoktuk, hogy a tisztátalanságot a szent ellentétéként kezelik, azonban annak kevés köze van a szenthez, a tisztaság vagy tisztátalanság csupán az ember és cselekedeteinek egyik állapota.¹⁴

Ez az attitűd (direkt nem megtisztítást írok) a *megszentelés* (*kidusin*), ami által a tárgy, hely vagy ember alkalmassá válik a dicsőséggel, Isten dicsőségével való találkozásra. Tehát nem maga a tárgy vagy személy megy át valamilyen minőségi változáson, maga nem lesz szentebb, mint addig, hiszen teremtmény volta okán nem is lehet szentebb; hanem csupán alkalmassá válik arra, hogy az isteni minőséget befogadja, azzal találkozzon, azt közvetítse.

A lényeg, hogy az élet minden területét áthassa az Isten jelenléte és az imádság, azaz Isten jelenléte mindenben ott legyen. Ezért fedte le a mózesi törvény az élet minden helyzetét, ezért vannak Istennek szentelt emberek, tárgyak, nap (szombat), helyek (Jeruzsálem), szolgálat (leviták), és a szertartások általi megszentelés, stb. Vagyis biblikus értelemben a szentség nem a világi dolgoktól való tartózkodást vagy valaminek, valakinek a megszentelését (rituális megtisztítását) jelenti, hanem épp ellenkezőleg!

¹¹ Zerfass, R., *Emberséges lelkipásztorkodás*, Eisenstadt, Prugg Verlag, 1986., 55.

¹² op. cit, *Zsidó Biblia I.*, 184.

¹³ *Akik Krisztus követségében járnak*, (szerk.: Hevenes J.), Budapest, Magyar Katolikus Püspöki Kar Hivatásigazgató Bizottsága, 1981., 12.

¹⁴ Theissen, G., *Az első keresztyének vallása*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2001., 150.

A szentség Isten bevonása minden emberi cselekedetbe és élethelyzetbe, valamint ezen élethelyzetek és cselekedetek alkalmassá tétele, hogy Isten legyen bennük jelen.

A szentség valójában az a folyamat, gyakorlat, ortopraxis, mely során az ember alkalmassá teszi magát, életét, környezetét, hogy minél teljesebben osztozzon Isten elérhető kegyelmi valóságában (1Kor 6,19). "Szentek legyetek, mert én szent vagyok." (1 Pét 1:15-16) – a fentiek szerint értendő.

3.2. Ebben az értelemben az ókatolikus pap életszentsége nem a cölibátust, de nem is pietizmust jelent, sem aszkézist, hanem az isteni akarat szerinti életvezetést, és Isten meghívását minden élethelyzetbe, hogy legyen "Krisztus minden, mindenkiben" (Kol 3,11). Még pontosabban megfogalmazva, teljes emberi és teljes lelki élet megélését. "...az Ószövetségben a tökéletes olyan személy vagy dolog, ami/aki hibátlan, osztatlan, sértetlen (...) az Újszövetségben (...) a tökéletesség Isten korlátlan szeretetének és jóságának közvetítésében áll."¹⁵

Hogyan értsük, hát a parancsot: „Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.” (Máté 5:48)?

A papnak egyszerre kell életét minél hatékonyabban bekapcsolnia Isten Szentháromságos jelenlétébe, és ezt a jelenlétet láthatóvá tennie, és megosztania a rábizott közösséggel. Az életszentség és a tökéletesség tehát nem egy erkölcsi magatartásforma, hanem egy minőség, annak mutatója, hogy a pap milyen mértékben képes részt venni a Szentháromság kegyelmi oikonomiájában.

Miként tudja a pap bevonni a híveket ebbe az oikonomiába? Ehhez jó lehetőséget ad a prédikáció, mely mindig legyen igei, mindig legyen exegetikai munka eredménye, és ami a legfontosabb: a biblikus üzenetet egyenrangúan kapcsolja össze a pap a hívek életvalóságával.¹⁶ Másképpen kifejezve, legyen "Isten közelsége, egyszersmind életbölcesség és annak a Léleknek az ereje, aki megvilágosít, támogat és vezet."¹⁷

4. A szolgálat szentségi karaktere

A fentebbiekből kirajzolódik, hogy az ókatolikus papság számára mást jelent a szolgálat szentségi karaktere, mint római kollégáinak. Mind a katolikus, mind a protestáns vallásosságban a hívő a jó és a rossz harcában áll szüntelenül (1Tim 6,12; 18; 2Tim 2,4; etc.).

A jó harcot megtaláljuk a *The Road to Unity*ban is¹⁸, az ókatolikus pap karaktere szerintem mégis inkább oldja fel a hétköznapi élet, a hit és vallásosság közti dualista ellentétet, és igyekezzen minél közelebb segíteni a hívek életét Isten szentségéhez, s viszont, igyekezzen, hogy Isten szentsége minél jobban megjelenjen a hívek életében.

Ahogy *Robert A. Markus* nagyszerűen összefoglalta: "Az Egyház korai éveiben a szent nem egy távoli, földtől messze eső világ volt, ahová csak közvetítők segítségével lehetett eljutni. A szent a mindennapi élet részét képezte, mindig és mindenütt jelen volt..."¹⁹ Úgy vélem, a mi célunk is ez. "A keresztények Istene mindenütt egyszerre, teljes valójában jelen volt, lehetetlenné téve, hogy bármilyen épület vagy tér nagyobb részt birtokoljon a szentségből."²⁰

¹⁵ op. cit., Vanyó, L., Vanyó, L., "Legyetek tökéletesek...", 20.

¹⁶ op. cit., Hézsér Gábor, *Pasztorálpszichológiai szempontok az istentisztelet útkereséséhez*, 88.

¹⁷ Hamann, A., *Így éltek az első keresztények*, Budapest, Szent István Társulat, 1985., 83.

¹⁸ op. cit., *The Road to Unity*, 187.

¹⁹ Markus, R. A., *Az ókori kereszténység vége*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2010., 42.

²⁰ op. cit., Markus, R. A., *Az ókori kereszténység vége*, 197.

Az ókatolikus pap feladata e ponton épp ellentétes a római papéval, aki közvetít nép és Isten között (sarkítva: célja a távolság fenntartása); az ókatolikus pap viszont ahhoz segíti a híveket, hogy a Szent mindennapi életük része legyen, azaz felnőtt, önálló hitre jussanak, és kerüljenek személyes kapcsolatba és napi kommunikációba Istennel, hogy "eljussanak az önfelelőség állapotába és vállalják Istenhez való közvetlen kapcsolatukat és megtanulják azt élni"²¹ (célja a távolság redukálása).

5. Következtetések

A fentebbiekből következik, hogy az ókatolikus pap annyiban és annyira lehet hatékony, amennyiben és amennyire képes a saját életét a fentebb vázolt szentség, azaz Isten Szentháromságos oikonomiájának hajlékvá alakítani (1Kor 6,19), és azt láthatóvá tenni a hívek számára (1Pt 2,12). Nyilvánvaló, hogy ez egyéni akaratból és törekvésből nem sikerülhet, csakis Isten kegyelméből valósulhat meg (1Kor 15,10). Ehhez szerintem a papnak, életformáját két gyakorlati szempontra kell építenie.

5.1. Az eukarisztiával való rendszeres, személyes kapcsolat, melyet a pap a szentmise konsekrációjában élhet és tapasztalhat meg, és mely az ókatolikusok számára (is) a lelki élet kiindulópontja.²² A személyes, misztikus élményeken és érzéseken túl, tudjuk, hogy az oltáriszentség kegyelmi hatásai az Istenhez kapcsoló és felebarátaink szolálatára indító szeretet, a lelki élet fenntartásának tápláló kegyelme, bűnbocsánat, és – ami már a személyes tapasztalat körébe tartozik – lelki öröm, életöröm, megbékélés, életkedv érzése.²³ Magyarán szólva, a pap lelki életének szó szerinti alaptápláléka az eukarisztia, melynek misztériumát nem csak teológiailag és dogmatikailag kell egy életen át elmélyítenie, de a konsekráció szent misztériumát végezve, azt misztikusan és teljes lényével megélve kell gyakorolnia. Így gyümölcsözővé és hatékonyvá válik számára.

5.2. A másik szempont az állhatatos és rendszeres imaélet, mely azt Istennel való kapcsolat elmélyítését teszi lehetővé, azaz élő, lelki párbeszédet, csöndes odafigyelést eredményez a pap és a Szentháromság között.²⁴ Ez teszi képessé a papot arra, hogy »"Isten szemével nézze" az élet eseményeit (...)«, amit azonban csak akkor tud megtenni, "ha megpróbál *Isten jelenlétében élni*".²⁵ A rendszeres és mély imaélet ezt a jelenlétet munkálja is biztosítja. Úgy vélem, sem uniformitásra nincs szükség, sem mindenkire érvényes receptet nem lehet adni. A papság közös lelki imájának alapja a zsolozsma, ezen felül pedig az egyéni alkat és az Istennel való személyes kapcsolat határozza meg, ki milyen módon és mennyit, hogyan imádkozik. A lényeg, hogy a pap imádsága váljon Isten előtti megnyílássá, odafigyeléssé és ráhagyatkozássá.²⁶

6. Gyakorlati lelki kondíciók

²¹ op. cit., Hézszer Gábor, *Pasztorálpszichológiai szempontok az istentisztelet útkereséséhez*, 39.

²² Flemestad, R. N., *Moving Forward in the Spirit Towards a Renewed Catholicity*, (kézirat), Dublin Convocation, 2018., 7.

²³ Előd, I., *Katolikus dogmatika*, Budapest, Szent István Társulat, 1978., 531.

²⁴ Szuromi, Sz. A., "A szemináriumi és szerzetesi növendékképzés alapelvei", *Teológia XLI. évf.*, 2007/1-2., 67.

²⁵ Beran F., "Az imádság jelentősége a pap életében", *Papi lelkiesség*, IV. évf., 2009., 59.

²⁶ op. cit., Beran F., "Az imádság jelentősége a pap életében", 62.

Pszichológiai kutatások igazolják, hogy a papnövendékek és lelkészhallgatók között kiemelkedően sok a szociálisan félénk, introvertált, gátolt, alacsony kapcsolatigényű, bátortalan, és alacsony önbecsülésű lelki alkat.²⁷ Aki maga meghatározó elfojtásokkal és pszichés terhekkal vállalkozik a papi szolgálatra, azaz lelki egészsége nem megfelelő, nagyon nehéz tudja csak megmutatni a híveknek az Isten országának örömét, életadó kegyelmét.

Ezért különösen fontosnak tartom, hogy az ókatolikus paptestvérek lehetőleg mindent tegyenek meg saját lelki egészségük megőrzésére és kondicionálására. Ezt egyfelől a rendszeres szentgyónással érhetik el, másfelől a rendszeres pszichológusi konzultációval és segítő beszélgetésekkel. Fontos, hogy a bűnbocsánat szentsége és a lelki rendrakás segítségével megőrizzük és karbantartsuk pszichés egészségünket.

Ugyanis, ha a pap maga nem él teljes és egészséges emberi életet, nem is tudja megmutatni a híveknek az élet teljességét (Zsolt 16,11), ami pedig Isten szándéka minden egyes emberrel. Az ilyen elfojtott élet olyan, mint a bibliai példázatban a szolga, aki a gazdája által rábízott egy talentumot egyszerűen elásta a földbe (Mt 25,18), vagyis nem élt a lehetőségeivel, egyszerűen elszalasztotta az életet. Nagyon fontosnak tartom, hogy "elfogadjuk az életet kettősségeivel, válságaival, töréseivel. Mindezzel számol az Isten életrajzunkban...".²⁸ Soha ne mutassuk magunkat szentebbnek, sem tökéletesebbnek, mint amilyen gyarlóak a valóságban vagyunk. Istennek elég a mi gyöngeségünk is (2Kor 12,9).

A hagyományos keresztény antropológia a dogmatika felől közelíti meg az embert és jobbra az istenképűség és az áteredő bűn közé feszíti ki. Azonban a biblikus teológia egészen más, árnyalt képet ad az emberről. A Teremtés könyvében a jahvista szerző az embert lélektani szempontból ábrázolja, aki kíván, szégyelli magát, irigy, gyűlölködik, meghasonlik Isten és ember iránti kapcsolatában. Ezt egészíti ki a papi szerző, aki az embert mindeközben, minden tökéletlensége ellenére, Istentől elválaszthatatlan teremtménynek ábrázolja.²⁹

Mindez alátámasztja, hogy minden embernek, így a papnak is, a maga emberségében, gyarló, tökéletlen, de Istenhez törekvő, komplementer lelkiségének felvállalásával és megélésével kell szolgálnia. Ezt a hagyományos nagy egyházak képviselői nem tehetik meg, mert egyéb elvárásoknak és történelmi szerepköröknek is érvényesülniük kell szolgálatukban. Nekünk, ókatolikus papoknak új és komoly lehetőségünk van arra, hogy éljünk, megmutassunk és megosszunk egy sokkal egészségesebb és Isten akaratában kiteljesedő papi életet.

²⁷ Baumgartner, I., *Pasztorálpszichológia*, Budapest, Semmelweis Egyetem, 2006., 283.

²⁸ op. cit. Zeffass, R., *Emberséges lelkipásztorkodás*, 47.

²⁹ Németh, D., *Isten munkája és az ember lehetőségei a lelkigondozásban*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1993., 146-148.